

MINISTERUL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA

MD - 2012, mun. Chișinău,
str. 31 August 1989, nr. 82
tel.: +373 22 20 14 24
web: www.justice.gov.md
e-mail: secretariat@justice.gov.md

16.03.2023 nr. 04/2199

La nr. 07-598 din 06.03.2023

Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării

Urmare examinării proiectului definitivat al *legii pentru modificarea unor acte normative (Inițiativa „Dezvoltarea afacerilor la distanță în Republica Moldova/Contactless Business in Moldova”)* (**număr unic 94/ME/2023**), prezentat repetat spre avizare, comunicăm următoarele.

În partea proiectului referitoare la activitatea notarială electronică, reiterăm poziția enunțată anterior în cadrul discuțiilor cu reprezentanții Consiliului economic de pe lângă Prim-ministru, Camerei Notariale și Agenției de Guvernare Electronică privind necesitatea elaborării unor reglementări legale clare și adaptate procedurii notariale, cu crearea condițiilor tehnice necesare și ajustate situației reale, astfel încât acestea să poată fi implementate. Astfel, **insistăm asupra introducerii graduale a activității notariale electronice pentru categoriile de acte notariale, care prin natura lor pot fi întocmite la distanță**, și integrarea aspectelor privind modul de păstrare a actelor notariale electronice (arhiva notarială electronică), modul de înregistrare a actelor notariale electronice (registrele electronice) și crearea conexiunilor de interoperabilitate necesare, dar și modernizarea celor existente. Or, întocmirea actului notarial la distanță nu se rezumă la semnarea acestuia de către părți și aplicarea girului de către notar, ci impune și reglementarea acțiunilor conexe de înregistrare a actului notarial, păstrarea și arhivarea actului notarial, eliberarea duplicatului. Implementarea activității notariale electronice în lipsa accesului direct al notarilor la registrele de publicitate nu își are rostul, fiind imperios necesar ca informația din Registrul bunurilor imobile să fie accesată în timp real, iar datele accesate să fie veridice. Din aceste motive, odată cu aprobarea proiectului privind digitalizarea activității notariale, mizăm pe implicarea maximă a autorităților vizate în crearea condițiilor tehnice necesare și elaborarea cadrului normativ corespunzător.

La textul propriu-zis al proiectului, aferent, în special, rigorilor de tehnică legislativă, se va ține cont de următoarele obiecții și propuneri.

La **art. I**, dispoziția de completare a art. 36 din *Legea nr. 69/2016 cu privire la organizarea activității notarilor* cu alin. (4), după cuvintele „o propoziție” se va completa cu textul „cu următorul cuprins:”.

La **art. II** (modificarea *Legii nr. 246/2018 privind procedura notarială*):

La pct. 2, privind completarea legii cu art. 5¹:

- în alin. (1) cuvintele „de Ministerul Justiției” se vor substitui cu cuvintele „prin ordinul ministrului justiției”, ținând cont de prevederile art. 11 alin. (1) lit. k) din *Legea nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate*, potrivit cărora ministrul are competența de a emite în mod unipersonal ordine în limitele competenței sale (observație valabilă și pentru restul cazurilor similare din proiect, spre ex. art. 5¹ alin. (6) din aceeași lege);

- alin. (4), conform căruia „Stabilirea identității, capacității și discernământului, citirea, semnarea actului notarial și exprimarea consimțământului pot fi realizate fără prezența fizică a unora sau tuturor persoanelor vizate, cu utilizarea mijloacelor electronice de comunicare, nu doar în procesul de întocmire a actului notarial în formă de document electronic, dar și în procedurile de întocmire a actelor notariale semnate olograf, dacă o astfel de comunicare cu părțile nu presupune încălcarea altor norme de procedură, decât cele care țin de prezența fizică în fața notarului și nu periclitizează imparțialitatea și confidențialitatea procedurii notariale.”, prezintă o formulare incertă sub aspectul aplicabilității acesteia, vizând cazuri sensibile din punct de vedere juridic (mai ales prin prisma repercusiunilor asupra valabilității ulterioare a actelor juridice încheiate în asemenea circumstanțe), cum ar fi cele de stabilire a identității, capacității și discernământului persoanelor, precum și alte aspecte care de asemenea reclamă o claritate mai sporită, cum ar fi cele legate de citirea, semnarea actului notarial și exprimarea consimțământului fără prezența fizică a participanților, fiind dificil a se desprinde ideea autorului. Pentru un plus de claritate, ar fi oportună formularea reglementărilor în propoziții scurte și concise;

- actualul alin. (5), anterior alin. (4), la lit. d) cuvântul „olografe” se va exclude, iar la lit. e), după cuvântul „testamentului” se va completa cu cuvântul „olograf”, în scopul conformării prevederilor art. 65 din *Legea nr. 246/2018*. Tot aici, nu este clară excluderea din varianta anterioară a proiectului a lit. d) privind organizarea și desfășurarea licitațiilor, certificarea etapelor procedurale ale licitațiilor sau ale rezultatelor acestora, astfel, se va explica de către autorul proiectului. Adicional, semnalăm că, deși în sinteza obiecțiilor și propunerilor s-a indicat că propunerea Ministerului Justiției de a argumenta în nota informativă excluderea posibilității certificării aflării persoanei în viață la distanță, or, întocmirea oricărui act notarial implică stabilirea identității persoanei, iar în cazul existenței dubiilor cu privire la certitudinea identificării solicitantului sau a altor participanți notarul poate refuza întocmirea actului notarial (art. 8 alin. (2¹) lit. a) din proiect), nota informativă nu a fost completată în acest sens. Prin urmare, reiterăm observația din avizul precedent.

La pct. 5, prin care se propune completarea art. 12 cu alin. (5), potrivit căruia „(5) În cazul întocmirii actelor notariale electronice prin comunicarea la distanță, stabilirea și verificarea identității participanților de către notar se face în conformitate cu rigorile prezentei legi, utilizând metode de identificare alternative recunoscute la nivel național, care oferă un nivel de asigurare echivalent, din perspectiva fiabilității, cu prezența fizică. Metodele de identificare la distanță a participanților sunt stabilite de către Ministerul Justiției după consultarea Camerei Notariale.”, susținem poziția Camerei Notariale privind atestarea unei confuzii

dintre identificarea electronică în sensul *Legii nr. 124/2022 privind identificarea electronică și serviciile de încredere* și stabilirea de către notar a identității, capacității și discernământului solicitantului actului notarial. În sensul *Legii nr. 124/2022*, „identificare electronica” este definită ca un proces de utilizare a datelor de identificare ale persoanelor în formă electronică, reprezentând în mod unic fie o persoană fizică sau juridică, fie o persoană fizică care reprezintă o persoană juridică. *Legea nr. 246/2018* prevede că, identitatea solicitantului actului notarial se stabilește în baza actelor de identitate. La întocmirea actului notarial, notarul verifică nu doar identitatea persoanei, dar stabilește și capacitatea de exercițiu, discernământul acesteia, fapt care nu pot avea loc doar prin identificarea electronică a solicitantului. Preluarea modului de verificare de către prestatorul de servicii de încredere a identității persoanei fizice/juridice „utilizând metode de identificare alternative recunoscute la nivel național, care oferă un nivel de asigurare echivalent, din perspectiva fiabilității, cu prezența fizică” nu este un mecanism potrivit cercului de aspecte pe care le verifică notarul la întocmirea actului notarial. Modul de stabilire a identității persoanei, a capacității de exercițiu și a discernământului este reglementat în art. 13 și 14 din *Legea nr. 246/2018* și nu se rezumă la faptul dacă deținătorul cheii publice este cel care se prezintă, ci impune și stabilirea faptului dacă voința exprimată aparține persoanei, dacă înțelege pe deplin efectul juridic al actului ce va fi întocmit, dacă consimțământul acestuia nu este viciat. Din textul de lege nu este clară modalitatea de stabilire și verificare de către notar a identității solicitantului actului notarial, făcându-se referire la termeni tehnologici abstracti. În vederea identificării solicitantului actului notarial electronic, Camera Notarială a propus reglementarea posibilității de confruntare a datelor prezentate de solicitant cu datele din Registrul de Stat al Populației, prevedere care a fost exclusă prin redactarea art. 12 alin. (5). Se consideră că, noile reglementări privind digitalizarea activității notariale urmează să se încadreze în procedura existentă de îndeplinire a actelor și acțiunilor notariale, printre care se regăsește și confruntarea datelor prezentate cu cele din registrele de publicitate. Îndeplinirea actului notarial doar în baza metodelor de identificare alternative, fără confruntarea informației privind identitatea participanților cu datele din registrul de stat al populației este riscantă și nu oferă notarului certitudinea privind identitatea participanților.

În context, precizăm că prevederea respectivă din proiect poate fi susținută doar în condițiile în care ea va reflecta cu suficientă precizie aceste momente esențiale.

La pct. 8, ce vizează completarea alin. (6) din art. 19 cu o propoziție nouă, se remarcă faptul că cuvântul „file” din versiunea anterioară a fost substituit cu textul „fișiere/documente electronice”, astfel încât prevederea actuală stabilește că „8. Articolul 19 alineatul (6) se completează cu o propoziție cu următorul cuprins: „În cazul actului notarial în formă de document electronic, când acesta este alcătuit din mai multe fișiere/documente electronice, se va asigura că toate sunt cuprinse într-un singur document electronic integrat, pe care se va aplica semnătura electronică.”. În opinia ministerului, această reformulare suferă de carențe, astfel încât nu este clar cum în modul practic un document electronic (forma căruia o ia

actul notarial) ar putea fi format din mai multe documente electronice. Aparent, în cazul în care fiecare din aceste documente electronice au o existență individuală distinctă, rezultatul final al compilării acestora ar fi un set de documente electronice, nu un document electronic unic. În principiu, remarca dată ar fi incidentă și cu referire la cazul mai multor fișiere electronice, motiv pentru care considerăm că ar fi oportună o explicitare a acestor aspecte de către autorul proiectului. Or, ținem să precizăm faptul că explicația autorului, oferită în tabelul de sinteză, potrivit căreia „Cuvântul „file” se referă la document pe purtător de hârtie, corespunzător a fost înlocuit cu „fișiere/documente electronice””, în opinia ministerului este un pic forțată, or, documentele electronice într-o manieră similară sunt constituite structural din file/pagini, definiția restrictivă oferită noțiunii de „filă” în dicționarele explicative ale limbii române, neputând fi reținută în acest sens în contextul documentelor electronice. Mai mult, argumentul autorilor nu corespunde observației ministerului de a examina dacă nu vor fi posibile manipulări în documentul electronic format din mai multe pagini prin substituirea unei sau mai multor file.

La pct. 12, prin care art. 46 alin. (1) se completează cu o propoziție cu următorul cuprins: „Copia legalizată poate fi eliberată în formă de document electronic sau pe suport de hârtie indiferent dacă documentul original a fost întocmit pe suport de hârtie sau în formă de document electronic.”, pentru asigurarea respectării principiului clarității normei juridice, necesită a fi explicată de către autorul intervenției în nota informativă la proiect.

La pct. 15, ce vizează modificarea alin. (3) din art. 56, termenul „cuvintele”, al doilea caz, se va substitui cu cuvântul „textul”, ținând cont că, potrivit uzanțelor de elaborare a actelor normative, la schimbarea unor cuvinte din conținutul textului unui act normativ, pentru exprimarea corectă, se menționează despre substituirea „cuvintelor” respective, iar la schimbarea unor cifre, semne și cuvinte din conținutul textului unui act normativ, pentru exprimarea corectă, se menționează despre substituirea „textului” respectiv (observație valabilă și pentru restul cazurilor similare din proiect).

În același punct, modificarea alin. (4) se propune în următoarea redacție: „la alineatul (4) cuvântul „tipărite” se exclude.”

La pct. 17, prin care se completează art. 90 alin. (1), reiterăm că cuvântul „propoziția” urmează a fi substituit cu textul „o propoziție cu următorul cuprins:”.

La **art. III** (modificarea *Legii securității și sănătății în muncă al Republicii Moldova nr. 186/2008*):

Pct. 1, prin care se modifică art. 1:

La reformularea noțiunii de „loc de muncă” se va ține cont de prevederile art. 292¹ alin. (1) din *Codul muncii*, potrivit cărora munca la distanță reprezintă forma de organizare a muncii în domeniile de activitate, prin care salariatul își îndeplinește atribuțiile specifice ocupației, funcției sau meseriei pe care o deține în alt loc decât cel organizat de angajator, folosind inclusiv mijloace din domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor. Totodată, textul „se modifică și se expune în următoarea redacție:” se va substitui cu textul „va avea următorul cuprins:”.

Cu referire la noțiunea „securitate și sănătate în muncă”, care este deja definită la art. 1, respectiv, nu este o noțiune nouă în cadrul *Legii nr. 186/2008*, se va indica că aceasta se expune în redacție nouă în următoarea formulă: „noțiunea „securitate și sănătate în muncă” va avea următorul cuprins:”.

Raționamentul propunerii de la pct. 2, privind completarea art. 2 alin. (1) cu propoziția „Asigurarea securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă reprezintă o funcție managerială.”, urmează a fi explicat de către autor în nota informativă la proiect, în scopul asigurării respectării principiului clarității normei juridice.

La pct. 4, prin care se modifică art. 7, termenul „cuvintele” se va substitui cu cuvântul „textul”, iar cuvântul „textul” se va substitui cu termenul „cuvintele”, ținând cont de observația, menționată în prezentul aviz la pct. 15 al art. II din proiect.

La pct. 5 textul „se va expune în următoarea redacție:” se va substitui cu textul „va avea următorul cuprins:” (observație valabilă și pentru pct. 13).

La pct. 8, pentru integrarea armonioasă în conținutul normelor art. 15, propunem la alin. (5) și (7) textul „cuvântul „lucrătorilor”” să fie substituit cu textul „cuvântul „Lucrătorii””.

La pct. 9 atenționăm că, a fost omis textul ce urmează a fi completat la art. 17 alin. (1) după cuvintele „fiecare lucrător”.

La **art. V** (modificarea *Legii nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova*):

La pct. 1, prin care la art. 3 se propune redacția nouă a noțiunii de „persoane cu funcții de conducere din cadrul unei persoane juridice cu activități în domeniul tehnologiei informației”, semnalăm că în contextul acestei definiții noi, care intrinsec în explicația oferită o limitează doar la străini, nu este clar prin care noțiune/expresie vor fi subînțelese acele persoane care vor deține funcții de conducere în cadrul unei persoane juridice cu activități în domeniul tehnologiei informației, însă nu vor fi străini, ci cetățeni ai Republicii Moldova. În acest sens considerăm că ar fi oportun să fie examinată o reformulare a acestei noțiuni în tot cuprinsul textului actului normativ respectiv, prin utilizarea noțiunii „persoane străine cu funcții de conducere din cadrul unei persoane juridice cu activități în domeniul tehnologiei informației”.

Totodată, textul „se expune în următoarea redacție:”, în ambele cazuri, se va substitui cu textul „va avea următorul cuprins:”.

La pct. 2 textul „litera (h)” se va substitui cu textul „litera h)”, ținând cont de prevederile art. 51 alin. (6) din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, potrivit cărora alineatul poate fi divizat în litere, care sunt însemnate succesiv cu litere latine mici, urmate de o paranteză (observație valabilă și pentru pct. 3).

În același timp, la pct. 3 este numerotat eronat articolul propus spre completare. În cazul în care se are în vedere art. 43¹, textul „după cuvântul „vacante” se introduce următorul text” urmează a fi substituit cu cuvintele „se completează cu textul”, întrucât, conform regulii generale de tehnică legislativă, completarea unui text sau alineat la sfârșitul acestuia se face fără a specifica ordinea în care se inserează cuvintele. De asemenea, atenționăm că modificarea art.

43¹ urmează a fi plasată după modificarea art. 32, întrucât modificările aduse actului normativ trebuie să se integreze armonios în actul respectiv, asigurându-se unitatea de stil și de terminologie, precum și succesiunea firească a elementelor structurale (a se vedea în acest sens art. 3 alin. (1) lit. d), art. 41 alin. (3), art. 51 alin. (3), art. 63 alin. (2) din *Legea nr. 100/2017*).

În aceeași ordine de idei se va revizui numerotarea punctului, prin care se propune completarea legii cu art. 43¹⁷. Tot aici, textul „Articolul nou, Articol” se va substitui cu cuvântul „articolul”.

La textul propriu-zis al art. 43¹⁷ menționăm:

- în alin. (1) se utilizează termenul de „evidență inițială”, care nu se regăsește nici în legea în vigoare, nici în proiectul prezentat spre examinare. Astfel, acesta necesită a fi revizuit prin prisma prevederilor *Legii nr. 200/2010*, în care se operează cu termenul „evidența străinilor”;

- la fel, nu se regăsește nici în *Legea nr. 200/2010*, nici în proiect termenul „identificatorul unic” de la alin. (1) lit. a), care urmează a fi revăzut în raport cu termenul „numărul de identificare de stat”, utilizat la alin. (1), precum și în raport cu prevederile *Legii nr. 273/1994 privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte*;

- la alin. (2) cuvintele „din prezentul articol” se vor exclude în ambele cazuri, fiind excedente (în acest sens a se vedea art. 55 alin. (4) din *Legea nr. 100/2017*).

La **art. VI** (modificarea *Legii nr. 242/2010 cu privire la taxele consulare*) la pct. 2, în dispoziția de modificare, cuvântul „nouă” se va exclude.

Amendarea art. 4 al *Legii nr. 489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale (art. VII)* se va revizui integral sub aspect redacțional, ținând cont de următoarele:

- completarea art. 4 cu alin. (14) în redacția propusă nu se integrează armonios în conținutul normativ al art. 4, care prevede persoanele asigurate obligatoriu. Ca o soluție alternativă propunem completarea în cauză să fie operată la art. 19 „Datorarea contribuției de asigurări sociale”, după alin. (6);

- art. 4 este constituit din patru puncte, divizate în litere, dar nu din alineate, astfel completarea cu alin. (14) nu se încadrează ca element structural al articolului;

- în dispoziția de modificare cuvintele „și completările” se vor exclude, ținând cont de prevederile art. 62 din *Legea nr. 100/2017*, potrivit cărora modificarea actului normativ constă în schimbarea oficială a textului actului, inclusiv a dispozițiilor finale sau tranzitorii, realizată prin modificări, excluderi sau completări ale unor părți din text. Prin urmare, nu este necesară referința la completări, deoarece modificările includ și completări;

- în cazul unei singure modificări, aceasta urmează a fi redată fără numerotare, respectiv, textul „1.” se va omite;

- în textul normei propuse cuvintele „condițiilor prevăzute la alineatul respectiv” se vor substitui cu cuvintele „acestor condiții”.

În același context, la **art. VIII**, ce vizează completarea cu alin. (1¹) al art. 9 din *Legea nr. 1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență*

medicală, în textul acestui alineat cuvintele „condițiilor prevăzute la alineatul respectiv” se vor substitui cu cuvintele „acestor condiții” (observație valabilă și pentru art. IX, prin care art. 4 din *Legea nr. 1593/2002 cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală* se completează cu alin. (3)).

La art. IX reiterăm că suplinirea cu alin. (3) al art. 4 din *Legea nr. 1593/2002 cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală* reproduce integral norma propusă la art. 9 din *Legea nr. 1585/1998*, respectiv, urmează a fi exclusă din proiect. În context, semnalăm asupra necesității evitării reglementării juridice a aspectelor ce vizează același obiect sau aceleași relații sociale în mai multe acte normative, paralelismele în legislație fiind inadmisibile.

La art. X:

La alin. (1) reiterăm că textul „în 3 luni” urmează a fi substituit cu textul „la expirarea a 3 luni”, conform rigorilor de tehnică legislativă.

În alin. (7) cuvântul „inclusiv” se va exclude, ca fiind excedent, conferind, totodată, un caracter incert normei propuse.

În subsidiar, cu referire particulară la noua redacție oferită alin. (7) de la art. X, remarcăm faptul că aceasta a diminuat din claritatea inițială a normei, omițând aspecte esențiale în percepția ministerului, dar și a Camerei Notariale. Astfel, încercarea autorilor de înglobare a tuturor situațiilor de îndeplinire a actelor notariale electronice într-o formulă generică nu redă specificul de creare a condițiilor tehnice necesare pentru autentificarea electronică a contractelor (spre exemplu, cazul înregistrării provizorii de către notar în Registrul bunurilor imobile). Formularea veche a prevederii respective stabilea în acest sens că „Contractele sub formă de document electronic se vor autentifica doar dacă au fost create condițiile tehnice pentru înregistrarea provizorie de către notar a drepturilor născute în temeiul acestora.”. Emitem opinia că, acest aspect este unul esențial și sugerăm în acest sens autorilor a reveni la formula inițială a prevederii de la alin. (7) al art. X.

Adițional, actele normative ce se propun a fi modificate se vor expune în ordine cronologică.

Digitally signed by Serbenco Eduard
Date: 2023.03.16 15:16:58 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Secretar de stat

Eduard SERBENCO